

Das Adysh-Tetraevangelium

Neu übersetzt und mit altgeorgischen Paralleltexten verglichen

von

Joseph Molitor

Wir bringen in diesem Band des OrChr das zweite Drittel des altgeorgischen Markusevangeliums, an dessen lateinischem Text noch mehr gefeilt wurde. Folgende Änderungen erwiesen sich dabei als notwendig: Den grammatischen Abkürzungen^a in *Kursiv* ist noch hinzuzufügen: *voc.* = Vokativ. Ferner gilt die allgemeine Regel: Ist einem Singular in runder Klammer der entsprechende Plural beigelegt oder umgekehrt, so soll damit zum Ausdruck kommen, daß im Georgischen beide Formen sprachlich möglich sind, die erstere aber den Vorrang hat. — Zu einzelnen Stellen ist zu bemerken: Mt 16,9 und Mk 6,38 (jedesmal nur Ad) lies wie unten Mk 8,14 für კუეზაღ »subcinericius-panis« (Aschenbrot, Flachbrot), das Richard Meckelein^b unrichtig mit »ungesäuertes Teig« wiedergibt und das wir bisher mit »azyma« übertragen hatten. — Mk 7,1 (Ad, OT) und 8,28 (Ad) erscheint ზომელნი მე nunmehr endgültig als »quidam« (= nonnulli)^c, um es von ვინ მე »aliquis« abzuheben. — Mk 8,13 steht jetzt »transgressus-est« (= transfretavit) im Interesse einer gleichmäßigen Wiedergabe des georgischen Verbs წიად-კდომაღ an allen einschlägigen Stellen; Mk 4,35 sowie 5,1 (nur Ad) und 6,53 ist »transfretari« in »transgredi« zu verbessern, und Mt 8,28 (Ad) bleibt die alte Fassung »transgressus-est« stehen! — Mk 8,32 übertragen wir ლაღვაღ, ein Lehnwort aus dem Armenischen (լալիւն) wieder wie Mt 16,22 (Ad) mit »obiurgare« statt »repellere« und tilgen den Vermerk in den »Abweichungen«^a. — Mk 11,11^a ergibt sich dank der genauen Korrektur Brières^d statt des unsinnigen: »ingressi sunt« die auch von Op vertretene Lesart: »ingressus est«. — Statt revelari Mt 10,26 lies: permanifestari und statt secus immer: apud.

Sehr zu empfehlen ist jetzt schon ein Vergleich der altgeorgischen Mk-Parallelen mit den entsprechenden Mt-Stücken; eine Analyse von Mk 1 haben wir bereits an anderer Stelle^e gebracht unter gleichzeitiger Heranziehung der Lk-Parallelen.

7,1 Et congregati-sunt ad-eum Scribae¹, et Pharisei quidam venerant (*verb.* venti fuerunt)¹ a-Ierusalēm; 2 viderunt² aliquos (= quosdam) e discipulis eius quia³ inepte manibus illotis manducabant panem³, et illi⁴ blasphemabant (= vituperabant)⁵ illos⁶; 3 quia Pharisei et omnes Iudaei (huria) si non (= nisi)⁷ crebro⁷ perlavant (*it.*) manus⁸, non manducant (*it.*)

^a OrChr 41 (1957) 21. — ^b Georgisch-deutsches Wörterbuch (Berlin-Leipzig 1928) 635. — ^c OrChr 41 (1957) 21 ist aliqui (= nonnulli), aliquid (= nonnullum) in quidam usw. zu ändern; quidam (ebendort) bleibt immer aliquis. — ^d La version géorgienne de l'évangile de Luc ... = PO 27 (1955) 455. — ^e Zur Harmonistik des altgeorgischen Evangelientextes = BiblZ (1957) 289–296.

¹ Pharisei et quidam ex Scribis qui venerant OT. — ² et viderunt OT. — ³ inquinatis manibus hoc (+ igitur) est illotis manibus (om manibus Op) manducabant panem (om panem Tb) OT. — ⁴ om illi OT. — ⁵ eos-vituperabant Op. — ⁶ om illos OT. — ⁷ si(-igitur) non (= nisi) e brachio-cubitali (vgl. πσυμῆ) OT. — ⁸ om manus Tb. —

panem⁹, quia prehensum-est (*perf.*) ab-illis (= tenuerunt illi)¹⁰ <sacerdotum->magisterium (= doctrina) sacerdotum eorum¹⁰; et¹¹ a-foro¹² adhuc intrant (*praes. cons.*)¹² dum¹³ non¹³ se-ablavant (*it.*)¹⁴ non manducant (*it.*)¹⁵, et aliud quoque multum est quod ab-eis-doctum est (= docuerunt)¹⁶ observare (*term.*)¹⁶, ablavatio¹⁷ poculorum (*pl.*)¹⁸ et ahenorum (*pl.*)¹⁹ et urceorum (*pl.*)²⁰ et grabatorum (*pl.*)²¹; 5 tunc adhuc (= quidem)²² interrogabant²³ illum²⁴ Pharisei illi et Scribae: propter quid (= quare) discipuli tui non ambulant similiter (= secundum)²⁵ magisterii illius²⁵ sacerdotum²⁶, sed illotis²⁷ manibus manducant panem? 6 Ille²⁸ autem respondit et eis-dixit²⁹: bene sane³⁰ prophetabat³¹ Isaias (esaja)³² propter vos hypocritas, sicut³³ scriptum est³³: populus hic labiis solum³⁴ glorificat³⁵ me; cor autem eorum³⁶ longe semotum³⁷ est³⁸ ex (= a) me; 7 frustra³⁹ ministrant (= serviunt) mihi, quia⁴⁰ docent magisterium mandatum⁴¹ hominum; 8 quia⁴² a-vobis-relictum-est (*perf.* = reliquistis) mandatum Dei et a-vobis-prehensa-est⁴³ (*perf.*) doctrina (=prehendistis doctrinam) hominum⁴³. 9 Et loquebatur illis: bene fallitis⁴⁴ mandatum Dei, ut mandatum⁴⁵ vestrum confirmetis⁴⁶; 10 quia Moyses (mosē) vobis-dixit⁴⁷: venerare (*verb.* caput eis-fac)⁴⁸ patrem tuum et matrem tuam; et qui malignum loquitur (= maledicit)⁴⁹ propter patrem aut matrem⁴⁹, morte moriatur. 11 Vos autem dicitis (*it.*): si<-igitur> aliquis⁵⁰ dicet homo patri suo⁵¹ aut matri suae⁵² Corban (korban)⁵³, quod est donum, quodcumque ex (= a) me utile tibi-erit (= tibi profuerit)⁵⁴, 12 et iam-non (= non ultra)⁵⁵ dominamini (*it.* = admittitis) illi (*dat.*) nihil (= quidquam) facere (*term.*) patri (*gen.*) vel matri (*gen.*)⁵⁵, 13 et contempsistis (*verb.* contemptibile a-vobis-factum-est)⁵⁶ verbum Dei magisterio⁵⁷ vestro, quod docuistis⁵⁸, et aliud⁵⁹ quoque simile (+ *ese*) tale multum operamini (= facitis)⁵⁹. 14 Et advocavit⁶⁰ omnem⁶¹ populum et

⁹ om panem OT. — ¹⁰ prehensum-erat (*acc.*) ab-illis commodatum illud magisterium presbyterorum OT. — ¹¹ om et Tb. — ¹² cum e vicis intrant (*it.*) OT. — ¹³ si<-igitur> non (= nisi) OT. — ¹⁴ perlavant (*it.*) Tb; lavant (*it.*) Op. — ¹⁵ manducant (*praes.*) Ad*. — ¹⁶ ab-eis-receptum-erat (= receperant) prehendere (*term.*) OT. — ¹⁷ ablutio OT. — ¹⁸ poculorum (*coll.*) OT. — ¹⁹ ahenorum (*coll.*) Tb; vestium Op. — ²⁰ urceorum (*coll.*) OT. — ²¹ grabatorum (*coll.*) OT. — ²² om adhuc OT. — ²³ interrogaverunt OT. — ²⁴ om illum Tb. — ²⁵ secundum magisterium OT. — ²⁶ presbyterorum OT. — ²⁷ inquinatis OT. — ²⁸ Iesus OT. — ²⁹ dixit illis quia OT. — ³⁰ om sane OT. — ³¹ dixit OT. — ³² + propheta OT. — ³³ quoniam OT. — ³⁴ eorum OT. — ³⁵ honorem-dat (= honorat) OT. — ³⁶ corda autem eorum OT. — ³⁷ seiuncta OT. — ³⁸ sunt OT. — ³⁹ et (om et Op) in-vanum OT. — ⁴⁰ et OT. — ⁴¹ et mandatum OT. — ⁴² om quia Op; et Tb. — ⁴³ a-vobis-prehensum-est (om Tb) magisterium hominum (+ a-vobis-prehensum-est Tb) OT. — ⁴⁴ contemnitis (*verb.* contemptibile facitis) OT. — ⁴⁵ magisterium OT. — ⁴⁶ confirmet (Verschreibung!) Op. — ⁴⁷ dixit OT. — ⁴⁸ honora (*verb.* honorem da) OT. — ⁴⁹ malum dicet propter patrem aut (et Op) propter matrem OT. — ⁵⁰ om aliquis OT. — ⁵¹ om suo OT. — ⁵² om suae OT. — ⁵³ korbana Tb; kurban Op. — ⁵⁴ utile tibi-fuit (= tibi profuit) Op. — ⁵⁵ nihil (non Op) [re]linquitis (*praes.*) illis (ei(s)-[re]linquitis Op) patri et matri facere (*term.*) OT. — ⁵⁶ inconstans a-vobis-factum-est (= fecistis) OT. — ⁵⁷ + isto OT. — ⁵⁸ docetis OT. — ⁵⁹ simile his multum facitis OT. — ⁶⁰ + Iesus Tb. — ⁶¹ + illum OT. —

loquebatur illis: audite (*verb.* vobis-audibile-sit)⁶² me omnes⁶³ et animadvertite (= intelligite)⁶⁴: 15 nihil est extra hominem intrans⁶⁵ quod-for-
 praevalebit (= quod possit)⁶⁶ illum contaminare⁶⁶, sed quod⁶⁷ prodit ex illo,
 illud est contaminans⁶⁸ (*verb.* contaminator)⁶⁸ hominem (*gen.*)⁶⁸. 17 Et
 quando⁶⁹ intravit ille⁷⁰ ad-domum e (= a) populo illo, interrogabant illum
 discipuli⁷¹ eius propter parabolam illam⁷¹; 18 et dixit illis⁷²: hoc-eodem
 [-modo]⁷³ (= sic) vos quoque imprudentes adhuc⁷⁴ estis⁷⁵, et nondum
 animadvertistis (*verb.* a-vobis-animadversum-est)⁷⁶ quia omne⁷⁷ quod⁷⁸
 extra⁷⁹ intrat⁸⁰ in-hominem non (ver) praevalens est (= potest) eum con-
 taminare⁸¹; 19 quia non intrat in-cor eius⁸², sed in-ventrem⁸³ et in-exitum
 (= secessum)⁸⁴ exit et emundat omnia manducata (= omnes escas)⁸⁵.
 20 Et loquebatur illis⁸⁶ quia⁸⁷ quod⁸⁸ ex homine prodit illud contaminat
 hominem⁸⁸; 21 quia abintus e corde consultationes (= cogitationes)⁸⁹
 hominum improbae (= malae) prodeunt⁸⁹: Moechationes (= adulteria),
 fornicationes, furta, homicidia, 22 avaritiae, improbitates, doli, contamina-
 tiones⁹⁰, oculorum-malitiae, blasphemiae, superbiae, stultitiae. 23 Omne⁹¹
 hoc malignum abintus prodit et contaminat⁹¹ hominem. 24 Et surrexit
 illinc⁹² et abiit in-fines Tyri (tuos)⁹³ et⁹⁴ Sidonis (sidon), et intravit ad-
 domum⁹⁵, et nemini⁹⁶ volebat manifestare et non (ver) absconditus-est
 ille⁹⁶, 25 audivit⁹⁷ mulier una⁹⁷, cuius filia plexa fuit (= erat) e (= a)
 daemone⁹⁸, procidit (*aor.*) ad-pedes eius; 26 mulier autem illa fuit gentilis⁹⁹
 Syra (asuri) Phoenissa (p'winikeli) generatio⁹⁹; et precabatur illum ut-
 forte¹⁰⁰ daemonem illum depelleret (= eiceret)¹⁰¹ e filia eius; 27 et Iesus¹⁰²
 dixit illi: sine¹⁰³ primum saturari (*term.*)¹⁰³ filios, quia non bonum est
 recipere (*term.*)¹⁰⁴ panem e (= a) liberis et collocare (= ponere) canibus.
 28 Illa¹⁰⁵ respondit et ei-dixit¹⁰⁶: utique¹⁰⁷, Domine, quia¹⁰⁸ canes quoque
 subter mensa manducant (*praes. cons.*) micam (nabič'i) puerorum¹⁰⁹. 29 Et

⁶² audite OT. — ⁶³ om omnes Tb. — ⁶⁴ + quia Op. — ⁶⁵ ineuns in-hominem (*gen.*) OT. — ⁶⁶ inquinat illum OT. — ⁶⁷ quod quoque (= quodcumque) OT. — ⁶⁸ quod contaminat hominem + V. 16: qui habet aures ad-audiendum audiat (*imp. II.*) OT. — ⁶⁹ ubi-primum OT. — ⁷⁰ om ille Tb. — ⁷¹ propter parabolam illam discipuli eius Tb. — ⁷² + Iesus Tb. — ⁷³ isto-eodem [-modo] OT. — ⁷⁴ om adhuc Op; *ve* Tb. — ⁷⁵ estisne Op. — ⁷⁶ a-vobis-agnitum-est (= cognovistis) OT. — ⁷⁷ + *ve* Tb. — ⁷⁸ quod OT. — ⁷⁹ extrinsecus Op. — ⁸⁰ intrans OT. — ⁸¹ non (ara) inquinat OT. — ⁸² om eius OT. — ⁸³ ad-ventrem OT. — ⁸⁴ ab-exitu (= e secessu) OT. — ⁸⁵ omne manducabile OT. — ⁸⁶ eis-loquebatur Op. — ⁸⁷ quoniam OT. — ⁸⁸ e homine prodiens illud inquinat hominem OT. — ⁸⁹ hominum prodeunt cordis verba (= cogitationes) mala OT. — ⁹⁰ immunditiae OT. — ⁹¹ omnia haec abintus prodeunt mala (mala abintus prodeunt Op) et illa (om illa Op) inquinant OT. — ⁹² illinc surrexit OT. — ⁹³ twirē OT. — ⁹⁴ om et? Tb. — ⁹⁵ in-domum OT. — ⁹⁶ non volebat ut-for-
 comperiat aliquis et non (ver) potestas-ei-erat (= potuit) abscondi OT. — ⁹⁷ quia audivit aliqua mulier propter illum (= de eo) OT. — ⁹⁸ cui fuit <-ei> filia spiritu immundo pressa et venit et OT. — ⁹⁹ a-generatione (= genere) gentilis (gentilis a-generatione Op) Syra maris-marginalis (= a margine maris) OT. — ¹⁰⁰ ut OT. — ¹⁰¹ depelleret daemonem illum OT. — ¹⁰² Iesus autem OT. — ¹⁰³ sine (+ me Op) primum saturare (*term.*) OT. — ¹⁰⁴ *nom.* Op. — ¹⁰⁵ Illa autem OT. — ¹⁰⁶ dixit illi Tb. — ¹⁰⁷ om utique OT. — ¹⁰⁸ et Op. — ¹⁰⁹ e mica (bič'i) liberorum OT. —

[dixit?]¹¹⁰: propter hoc¹¹¹ verbum [ap]age¹¹² et¹¹² e<xtra>gressus-est¹¹³ daemon ille¹¹⁴ e filia tua; 30 et ivit¹¹⁵ ad-domum suam, invenit¹¹⁶ daemone-illum¹¹⁶ egressum (*verb.* exitum)¹¹⁷ et filiam¹¹⁸ illam pro<rsus>iectam (= positam) super grabatum¹¹⁸. 31 Et deinde (= iterum) prodivit a-fini-bus¹¹⁹ Tyri (turossi) et Sidonis (sidonisi)¹¹⁹, venit¹²⁰ ille¹²¹ in-mare illud Galilaeae (galileajsi) medius-in¹²² fines Decem-civitatum. 32 Et precabantur¹²³, a-quibus receptus-erat puer unus elinguis, ut-forte¹²³ manum collocaret (= imponeret) illi¹²⁴; 33 et e<xtra>duxit¹²⁵ illum e populo illo unice (= solum)¹²⁶, et collocavit digitos eius (= suos) super illum¹²⁷, et¹²⁸ conspu-uit (*aor.*) in aures¹²⁹ eius, et attigit linguam eius; 34 et aspexit ad-caelum¹³⁰, ingemuit (sult'-t'k'uma *verb.* spirituum dictio)¹³¹ et dixit illi¹³²: Ephphatha (ep'p'at'a), quod est aperiantur; 35 et confestim¹³³ aperta-sunt illi audibilia (= auditoria) eius¹³⁴, et resoluta-est surditas (qrulebaj = krulebaj?)¹³⁵ illa¹³⁶ linguae ejus, et loquebatur iuste (= recte); 36 et mandavit illis, ut nemini nuntiarent; ille¹³⁷ autem quanto¹³⁷ mandabat illis¹³⁸ magis ampliore-modo¹³⁹ praedicabant¹⁴⁰: 37 Bene¹⁴¹ fecit omne¹⁴¹, quia¹⁴² surdos audire-facit et elingues (= mutos) loqui-facit.

8,1 In illis diebus autem¹ deinde² (= iterum) multus populus³ fuit, et nihil habebant, quid-forte manducarent; advocavit discipulos suos et dixit illis⁴ 2 miseret me⁵ populi huius; quia tres dies sunt (*sg.*) exunde (= ex quo) hi⁶ mecum permanserunt (*verb.* permansi sunt)⁶ et nihil⁷ habent quid-forte (= quod)⁸ manducant; 3 et si⁹ prorsus-misero illos ieiunos (*abl. modi*) ad-domum suam⁹, mancabit¹⁰ illis (= deficient illi) in-via¹⁰ quia qui (romelni; + me = nonnulli?)¹¹ ex illis a-longe venerunt (*verb.* venti sunt). 4 Dixe-runt¹² illi (*dat.*) discipuli sui (= eius)¹²: unde praevaleris (= poteris) tu¹³

¹¹⁰ Iesus autem dixit illi OT. — ¹¹¹ istud OT. — ¹¹² ambula (om et) OT. — ¹¹³ exivit (*verb.* exitus (*pass.*) est) OT. — ¹¹⁴ om ille OT. — ¹¹⁵ abiit mulier illa OT. — ¹¹⁶ et invenit quia daemon ille (om ille Op) OT. — ¹¹⁷ exierat (*verb.* exitus fuit) OT, + e filia sua Tb. — ¹¹⁸ filiam illam eius convestitam et (om eius convestitam et Tb) sedentem super grabatum OT. — ¹¹⁹ et finibus Tyri (twiros) et Sidonis (sidon) et OT. — ¹²⁰ ivit Tb. — ¹²¹ om ille OT. — ¹²² inter OT. — ¹²³ attulerunt (obtulerunt Op) illi (*dat.*) surdum et aegre loquentem et precabantur illum ut OT. — ¹²⁴ super illum OT. — ¹²⁵ eduxit OT. — ¹²⁶ seorsum OT. — ¹²⁷ om super illum OT. — ¹²⁸ om et Tb. — ¹²⁹ in-aures OT. — ¹³⁰ ad-<super>caelum OT. — ¹³¹ et ingemuit Op; om ingemuit Tb. — ¹³² om illi Tb. — ¹³³ statim OT. — ¹³⁴ om eius OT. — ¹³⁵ ligamen (krulebaj) OT. — ¹³⁶ om illa OT. — ¹³⁷ et quanto (quantum Tb) ille OT 1329. — ¹³⁸ + illi OT 1329. — ¹³⁹ om ampliore-modo OT 1329. — ¹⁴⁰ diffamabant + V. 37 a: et ampliore-modo admirabantur et loquebantur OT 1329. — ¹⁴¹ omne (+ ve) bonum operator OT 1329. — ¹⁴² om quia OT 1329.

¹ om autem OT. — ² + rursum OT. — ³ populus multus OT. — ⁴ eis-dixit Tb. — ⁵ me-miseret 1329. — ⁶ [ex]spectant me OT 1329. — ⁷ non OT 1329. — ⁸ quid (= quod) manducabunt (= manducant) Op 1329. — ⁹ si<-igitur> dimiserimus illos (eos-dimiserunt Op 1329) ieiunos (*acc.*) ad-hospitium eorum OT 1329. — ¹⁰ solventur illi (om illi Op 1329) super viam OT 1329. — ¹¹ nonnulli (= quidam) OT 1329. — ¹² Et responderunt discipuli eius (om eius Tb) et dixerunt illi (ei-dixerunt Tb 1329) OT 1329. — ¹³ potentia-nobis-est (= possumus) OT 1329. —

illos¹⁴ hic¹⁵ saturare¹⁶ pane (panibus) super desertum? 5 Et interrogavit illos: quantos (= quot) habetis vos¹⁷ panes (sg.)? illi autem ei-dixerunt: septem; 6 et praecepit populo illi accubitu (abl.)¹⁸ considerare super terram¹⁹; et assumpsit²⁰ septem illos panes (pl.)²¹, gratias-agebat²² et fregit, et tradebat²³ discipulis suis²⁴ ut apponerent²⁵, et ²⁶ apposuerunt populo illi. 7 Et pisces quoque²⁷ habebant paucos²⁸, et illos quoque benedixit et praecepit²⁹ apponere (acc.)³⁰; 8 et manducaverunt³¹ et saturati-sunt, et sustulerunt superflua³² fragmenta septem cophinos³³ plenos (sg.)³⁴; 9 quia fuerunt³⁵ qui (+ *igi*) manducaverunt ut (= quasi) quattuor millia tantum. Et dimisit illos; 10 et confestim³⁶ gressus-est-ad (= ascendit)³⁷ in-navem una-cum discipulis suis³⁸, et venit ad-Dalmanutham versus³⁹. 11 Et prodierunt⁴⁰ Pharisei⁴¹ et <per>coeperunt⁴² verbum⁴³ conquirere ex (= ab)⁴⁴ illo, quaerebant⁴⁵ prodigium (= signum) a-<super>caelo, quia⁴⁶ tentabant illum; 12 et ingemuit⁴⁷ spiritu suo et dixit: propter quid (= quare)⁴⁸ generatio haec⁴⁹ prodigium quaerit⁵⁰? profecto⁵¹ loquor vobis⁵² nequaquam (= numquam)⁵³ dabitur generationi huic prodigium. 13 Et reliquit illos et deinde (= iterum)⁵⁴ gressus-est-ad (= ascendit)⁵⁴ in-navem illam⁵⁵, et transgressus-est (= transfretavit) illinc⁵⁶; 14 et eis-oblivioni-fuit (= obliti sunt)⁵⁷ [se-]cum⁵⁸ accipere panem at (= nisi) unum solum subcinericium-panem⁵⁹ habebant cum illis (= secum)⁵⁹ in navi illa⁶⁰. 15 Et mandabat illis⁶¹ et eis-loquebatur⁶²: cavete e (= a) fermento⁶³ Pharisaeorum et massa[-fermentata]⁶⁴ illa⁶⁵ Herodianorum (herodiani)⁶⁶. 16 Et illi⁶⁷ considerabant (= cogitabant)⁶⁸ in cordibus eorum (= suis)⁶⁹ et⁷⁰ invicem⁷⁰ loquebantur quia⁷¹ panem non habemus⁷²; 17 et animadvertit (= cognovit) Iesus et dixit illis: propter quid (= quare)⁷³ consideratis⁷⁴ quia⁷⁵ panem non habemus, modicae fidei⁷⁵? nondum⁷⁶

¹⁴ om illos OT 1329. — ¹⁵ om hic Tb. — ¹⁶ + tantum hunc (om hunc Op 1329) populum (acc. OT, gen. (jünger) 1329) OT 1329. — ¹⁷ om vos OT 1329. — ¹⁸ om accubitu OT 1329. — ¹⁹ in-terra Op. — ²⁰ recepit OT 1329. — ²¹ sg. OT 1329. — ²² et gratias-agebat 1329. — ²³ tradidit OT. — ²⁴ eius 1329. — ²⁵ + populo illi Tb. — ²⁶ et illi Op; illi autem 1329. — ²⁷ om quoque Tb 1329. — ²⁸ habebant paucos pisces Tb; habebant pisces (+ quoque Op) paucos Op 1329. — ²⁹ praecepit illis Tb 1329; eis-praecepit Op. — ³⁰ illis apponere (acc.) Tb; apponere (term.) ad eos (= eis) Op. — ³¹ + omnes Op. — ³² + illa 1329. — ³³ sportas (sp^h wiridi = σπορίδες) 1329. — ³⁴ om plenos OT 1329. — ³⁵ fuerunt autem OT 1329. — ³⁶ om confestim OT. — ³⁷ intravit OT. — ³⁸ cum discipulis suis (eius Op) OT. — ³⁹ in-locum Magdalaе (magdalajsi Tb, magdalojsi Op) OT. — ⁴⁰ venerunt OT. — ⁴¹ + quoque illi Op. — ⁴² coeperunt OT. — ⁴³ om verbum OT. — ⁴⁴ cum OT. — ⁴⁵ et petebant ex (= ab) illo OT. — ⁴⁶ et OT. — ⁴⁷ + Iesus Tb. — ⁴⁸ quid est OT. — ⁴⁹ + quia OT. — ⁵⁰ quaerit signaculum OT. — ⁵¹ amen OT. — ⁵² + quia Tb. — ⁵³ non OT. — ⁵⁴ rursum intravit OT. — ⁵⁵ om illam OT. — ⁵⁶ abiit ultro versus OT. — ⁵⁷ oblivioni-fuit discipulis (+ eius Op) OT. — ⁵⁸ om secum OT. — ⁵⁹ panem habebant (om cum illis) OT. — ⁶⁰ om illa Op. — ⁶¹ + Iesus OT. — ⁶² + videte et OT. — ⁶³ + illo OT. — ⁶⁴ fermento OT. — ⁶⁵ om illa OT. — ⁶⁶ herodianeli OT. — ⁶⁷ Illi autem OT. — ⁶⁸ consultabant Op. — ⁶⁹ om in cordibus eorum OT. — ⁷⁰ invicem et OT. — ⁷¹ quoniam OT. — ⁷² + nobiscum OT. — ⁷³ cur OT. — ⁷⁴ consultatis OT. — ⁷⁵ in-cordibus vestris, modicae fidei, quia panem non habemus (habetis Op) OT. — ⁷⁶ non Op. —

a-vobis-agnitum-est (= cognovistis) nec a-vobis-animadversum-est (= animadvertistis, intellexistis)⁷⁷? insana⁷⁸ (+ *ve*) adhuc sunt corda vestra⁷⁸; 18 oculi vobis-⟨positi⟩ sunt (= oculos habetis) et⁷⁹ non spectatis, et aures vobis-⟨ex⟩stant⁷⁹ et non auditis; et⁸⁰ non vobis-in-memoria-est (= recordamini)⁸⁰, 19 ubi-primum (= quando) quinque subcinericios-panes (sg.)⁸¹ fregi quinque millibus⁸², quantas corbes plenas⁸³ fragminum (sg.)⁸⁴ sustulistis? Dixerunt illi⁸⁵ duodecim; 20 deinde⁸⁶ ubi-primum (= quando) septem subcinericios-panes (sg.)⁸⁷ quattuor⁸⁸ millibus illis⁸⁸, quantos cophinos (sg.)⁸⁹ plenos⁹⁰ fragminum (acc. sg.) sustulistis⁹⁰? illi autem⁹¹ ei-dixerunt: septem; 21 et⁹² dixit illis: quomodo⁹³ non a-vobis-animadversum-est (= intellexistis)⁹⁴? 22 Et venerunt illi⁹⁵ ad-Bethsaidam (bet'saida)⁹⁶, et attulerunt⁹⁷ illi (dat.) caecum, et precabantur illum, ut-forte⁹⁸ manus attingeret illum⁹⁸; 23 et apprehendit (aor.)⁹⁹ manum caeci illius⁹⁹ et eduxit¹⁰⁰ extra castellum¹⁰¹, conspuat (aor.)¹⁰² in-oculos eius, et deposuit¹⁰³ manus eius (= suas), et interrogabat¹⁰⁴ illum: spectas¹⁰⁵ quid¹⁰⁵? 24 aspexit¹⁰⁶ et dixit¹⁰⁷: spectro homines (coll.) sicut (= velut) arbores ambulantes¹⁰⁸; 25 deinde¹⁰⁹ rursum deposuit manus super¹¹⁰ oculos eius, et aspexit¹¹¹ sedate, et spectabat perfecte omne¹¹¹; 26 et emisit illum ad-domum suam et dixit illi¹¹²: neque¹¹³ in-castellum illud intres¹¹³. 27 Et prodivit Iesus et discipuli eius in-regiones¹¹⁴ illas (coll.)¹¹⁴ Caesareae (kesariajsa gen.)¹¹⁵ Philippi (p'ili-pēsasa), et interrogabat¹¹⁶ viator (praed., adv. = in via)¹¹⁶ discipulos suos et eis-dixit¹¹⁷: quid dicunt propter¹¹⁸ (= de) me homines quoniam quis sum (= sim) ego¹¹⁸? 28 illi autem responderunt et ei-dixerunt¹¹⁹: Iohannes (iovane) Baptista, alii Elias (elia) et quidam (= nonnulli)¹²⁰ unus e pro-

⁷⁷ recordati-estis quia OT. — ⁷⁸ obcaecata corda (obcaecatos oculos Op) habetis (+ vos Tb) OT. — ⁷⁹ om et non spectatis et aures vobis-exstant Tb; et non spectatis, aures vobis-⟨positae⟩sunt Op. — ⁸⁰ nec (non Op) a-vobis-agnitum-est (= cognovistis) et (om et Op) nec recordati-estis OT. — ⁸¹ panes (sg.) OT. — ⁸² propter quinque millia OT. — ⁸³ quantos cophinos plenos (om plenos Tb) OT. — ⁸⁴ fragmenta (sg.) OT. — ⁸⁵ illi autem dixerunt OT. — ⁸⁶ et OT. — ⁸⁷ panes (sg.) Tb; om Op. — ⁸⁸ propter quattuor millia OT. — ⁸⁹ quantas sportas (σπορτας sp'wiridi Tb, p'swiridi Op) OT. — ⁹⁰ sustulistis (om Tb) fragmina (acc. sg.) OT. — ⁹¹ et illi OT. — ⁹² Iesus autem OT. — ⁹³ et quomodo OT. — ⁹⁴ animadvertitis (= intelligitis) OT. — ⁹⁵ om illi OT. — ⁹⁶ bet'sajda Tb. — ⁹⁷ obtulerunt OT. — ⁹⁸ ut manum collocaret (= imposeret) super illum OT. — ⁹⁹ apprehendit illi Iesus (om illi Iesus Op) manum illius (om illius Tb) OT. — ¹⁰⁰ + illum Op. — ¹⁰¹ om castellum Tb. — ¹⁰² et conspuat OT. — ¹⁰³ collocavit (= imposuit) illi OT. — ¹⁰⁴ interrogavit OT. — ¹⁰⁵ quid (+ dxi Tb) vides (videt Tb) OT. — ¹⁰⁶ et aspexit OT. — ¹⁰⁷ ei-loquebatur OT. — ¹⁰⁸ arbores (pl.) perambulantes OT. — ¹⁰⁹ et deinde OT. — ¹¹⁰ in-OT. — ¹¹¹ eum-aspexit, et ille aspexit, et rursum ei-reddidit-est et spectabat splendide omnia OT. — ¹¹² ei-dixit OT. — ¹¹³ abi ad-domum tuam et ad-castellum cum intrabis nemini quid (om quid Tb) nunties in castello OT. — ¹¹⁴ in-castella (coll.) OT. — ¹¹⁵ kesaria OT. — ¹¹⁶ viator (= in via) interrogabat OT. — ¹¹⁷ eis-loquebatur OT. — ¹¹⁸ propter me homines esse (term.) Tb; homines propter me esse Op. — ¹¹⁹ dixerunt illi (dat.) quoniam OT. — ¹²⁰ alii Op. —

phetis. 29 Ille¹²¹ dixit illis¹²²: vos quid dicitis¹²³ quis¹²⁴ sum (= sim)¹²⁴? Respondit¹²⁵ illi Petrus (petre) et ei-dixit¹²⁵: tu es Christus (k'ristē). 30 Ille¹²⁶ comminatus-est illis ut nemini (= ne cui) nuntiarent propter illum; 31 et coepit docere eos¹²⁷ quia¹²⁸ fas est filio hominis perquam (= multum) pati¹²⁹ et [con]temni¹³⁰ et¹³¹ ex (= a) Senioribus et e (= a)¹³² sacerdotum-magistris et e (= a)¹³² Scribis¹³³ occidi et in-tertia die surgere; 32 et permanifeste verbum hoc loquebatur¹³⁴. Et seorsum-deduxit¹³⁵ illum¹³⁶ Petrus et coepit eum obiurgare (*verb.* deplorare *ⲕⲱⲗⲏⲗⲏ*)¹³⁷; 33 ille¹³⁸ autem conversus-est¹³⁸ et vidit discipulos suos¹³⁹; comminatus-est Petro et ei-dixit¹⁴⁰: retro-vertere¹⁴¹ ex (= a) me¹⁴¹, daemon, quia non consultas (= cogitas) tu¹⁴² [quod] Dei sed [quod] hominum. 34 Et advocavit populum illum una-cum discipulis suis¹⁴³ et dixit illis: qui vult¹⁴⁴ in-vestigio¹⁴⁵ meo ambulare¹⁴⁵ neget (*verb.* negationem faciat) semetipsum (*verb.* caput suum)¹⁴⁶, tollat crucem suam et <introrsum>sequatur me; 35 quia¹⁴⁷ qui volet (= voluerit) capitis sui vitam (= semetipsum salvare)¹⁴⁸, ille¹⁴⁹ perdet illam; qui autem¹⁴⁹ perdiderit semetipsum (*verb.* caput suum) propter me et¹⁵⁰ propter evangelium hoc¹⁵¹, ille eripiet¹⁵² illam. 36 Quid num¹⁵³ utile est (= prodest) homini si¹⁵⁴ sibi-adiciet (= lucretur) regionem omnem (= mundum totum) et iacturam-faciet (= faciat)¹⁵⁵ spiritui suo (= animae suae)¹⁵⁵; 37 aut¹⁵⁶ (= an) quid tradet homo ut-commutationem propter¹⁵⁷ spiritum suum (= animam suam)¹⁵⁷? 38 quia cui¹⁵⁸ pudorem-iniciens parebo ego et verba mea (= qui pudebit mei et verborum meorum)¹⁵⁹ inter generationem hanc¹⁶⁰ adulteram et peccatricem (*verb.* peccatorem), filio¹⁶¹ hominis pudorem-iniciens parebit ille (= filius hominis pudebit illius)¹⁶¹ quando veniet gloriā patris sui et cum angelis sanctis.

9,1 Et dixit¹ illis: profecto² loquor vobis quia sunt aliqui (= quidam) stantes hic³, qui non videbunt gustum mortis (= gustabunt mortem) donec videbunt (= videant) regnationem (= regnum) Dei progressam (*verb.* ventam)⁴ potentiā. 2 Et post sex dies (sg.) abduxit Iesus Petrum (petre) et

¹²¹ om ille OT. — ¹²² + Iesus OT. — ¹²³ + propter me OT. — ¹²⁴ quis a-vobis-cogitor ego (= quem putatis me) OT. — ¹²⁵ respondit Petrus et dixit illi OT. — ¹²⁶ Et OT. — ¹²⁷ + et dixit Op. — ¹²⁸ quoniam OT. — ¹²⁹ pati perquam Op. — ¹³⁰ contemni OT. — ¹³¹ om et OT. — ¹³² om e OT. — ¹³³ Scribis et OT. — ¹³⁴ eis-loquebatur Tb. — ¹³⁵ e<xtra>duxit Op; eduxit Tb. — ¹³⁶ om illum Tb. — ¹³⁷ culpae eum + propter hoc verbum OT. — ¹³⁸ ipse autem reversus (= conversus)-est OT. — ¹³⁹ + et Op. — ¹⁴⁰ dixit illi OT. — ¹⁴¹ abi ex(= a) me retrorsum Tb; abi retrorsum (ex= a) me Op. — ¹⁴² om tu OT. — ¹⁴³ cum discipulis eius (= suis) OT. — ¹⁴⁴ volet (= velit) Tb. — ¹⁴⁵ post me venire OT. — ¹⁴⁶ + et Op. — ¹⁴⁷ om quia OT. — ¹⁴⁸ eripere spiritum suum Tb; spiritum suum eripere Op. — ¹⁴⁹ perdet (om ille) illam et qui OT. — ¹⁵⁰ vel OT. — ¹⁵¹ om hoc Op. — ¹⁵² vivificet OT. — ¹⁵³ om num OT. — ¹⁵⁴ si<-igitur> OT. — ¹⁵⁵ spiritum suum perdet (= perdat) OT. — ¹⁵⁶ et OT. — ¹⁵⁷ spiritus sui OT. — ¹⁵⁸ + *igi* OT. — ¹⁵⁹ + haec Op. — ¹⁶⁰ in-generatione hac OT. — ¹⁶¹ filius quoque hominis pudore-afficiet illum (+ et Op) OT.

¹ loquebatur OT. — ² amen OT. — ³ ex hic stantibus OT. — ⁴ venientem OT. —

Iacobum (iakob) et Iohannem (iovane), et adduxit illos in-montem excelsum seorsum⁵, et alterius⁶ coloris (*term.* = alterius figurae) factus-est coram eis⁶; 3 et vestis eius facta-est splendida⁷, alba perquam (= valde)⁸, quam⁹ fullo¹⁰ super terram non (ver) potuerit¹⁰ hoc[-modo]¹¹ dealbare; 4 et ostensus-est¹¹ illi Elias (ēlia) una-cum Moyse (mosē)¹², steterunt¹³ et loquebantur Iesu (*dat.*)¹³. 5 Et¹⁴ respondit Petrus et dixit Iesu: Rabbi (hrabi)¹⁵, bonum est nobis hic esse; et¹⁶ operabimur (= faciamus)¹⁷ tria tabernacula, unum tibi¹⁸, unum ad-Moysen (= Moysi)¹⁹ et unum ad-Elia (ēlia) (*term.* = Eliae)²⁰; 6 quia non sciebat²¹ quid-forte responderet, quia²² timefacti fuerunt²³. 7 Et fuit nubes ut-umbrans²⁴ eos²⁴, et vox fuit <foras-> de nube²⁵: hic est Filius meus dilectus, audite illum²⁶; 8 et confestim passim-conspexerunt (= circumspexerunt)²⁷ et [iam-non quem]²⁸ viderunt sed²⁹ Iesum solum cum illis. 9 Et in³⁰ descensu illo eorum³⁰ illinc³¹ de-monte³¹ mandavit illis ut nemini (= ne cuiquam) nuntiarent quid (+ *igi*) (= quod) viderunt at (= nisi)³² quando³² Filius hominis a-mortuis surrexerit. 10 Et verbum hoc conservaverunt³³, et invicem conquirebant³⁴ quoniam quid³⁵ est hoc³⁶ quando³⁷ a-mortuis surrexerit? 11 Interrogabant³⁸ illum et ei-dixerunt³⁹ quoniam⁴⁰ dicunt Scribae⁴¹: Elias (ēlia)⁴² adhuc venturus est primum⁴²? 12 Ille⁴³ autem respondit et dixit illis: Elias (ēlia) veniet primum, et ad-locum⁴⁴ [re]stituet⁴⁵ omne; et quomodo⁴⁶ scriptum est super⁴⁷ Filium hominis ut⁴⁸ perquam (= valde) patiat et contemptibilis fiet (*verb. pass. v.* operari: = contemnatur); 13 loquor autem⁴⁹ vobis quia Elias (ēlia) venit, et fecerunt illi (*dat.*) quantum[cum]que⁵⁰ volebant⁵¹, sicut scriptum est propter illum. 14 Et ut⁵² venerunt (sic!)⁵³ cum⁵⁴ discipulis⁵⁴, viderunt⁵⁵ populum circum eos, et Scribae illi ad⁵⁶ verbum conquirendum <intro>-secuti fuerunt (= erant) eos⁵⁶; 15 et confestim omnis populus vidit⁵⁷, <per>deceperunt⁵⁸ et [ac]currebant⁵⁹ et salutabant⁶⁰ illum; 16 et interrogavit

⁵ + unicos OT. — ⁶ mutatus-est coram illis ad-alium colorem Tb; mutatus-est ad-alium colorem coram illis Op. — ⁷ + et OT. — ⁸ sicut nix OT. — ⁹ quia Op. — ¹⁰ omni (+ *ve*) fulloni super terram (in-terra Op) non (ver) potestas-est OT. — ¹¹ isto-modo Tb; hoc-modo Op. — ¹² ostensi-sunt illis Elias (elia) cum Moyse (mosē) OT. — ¹³ et fuerunt cum Iesu et (om et Tb) consultabant OT. — ¹⁴ om et Tb. — ¹⁵ magister OT. — ¹⁶ om et Tb. — ¹⁷ + hic OT. — ¹⁸ propter te OT. — ¹⁹ propter Moysen (mosē) OT. — ²⁰ propter Elia (elia) OT. — ²¹ noverat OT. — ²² + illi Op. — ²³ fuerunt timefacti Op. — ²⁴ et umbrabat illos OT. — ²⁵ + et dixit OT. — ²⁶ istum OT. — ²⁷ circumspexerunt OT. — ²⁸ Adc; neminem OT. — ²⁹ at (= nisi) OT. — ³⁰ cum descenderent OT. — ³¹ om illinc: a-monte Tb. — ³² at ubi (*temp.*) Op; doniq[ue] Tb. — ³³ + cum semetipsis OT. — ³⁴ conquirebant invicem OT. — ³⁵ + num Op. — ³⁶ illud OT. — ³⁷ ubi (*temp.*) OT. — ³⁸ Et interrogabant OT. — ³⁹ ei-loquebantur OT. — ⁴⁰ quomodo Tb. — ⁴¹ + quoniam Tb. — ⁴² Eliae (elia) (*gen. Tb, elia) dat. Op*) primum (om primum Op) fas est (+ primum Op) venire (*verb. ventio*) OT. — ⁴³ Ipse OT. — ⁴⁴ rursum OT. — ⁴⁵ reddet OT. — ⁴⁶ sicut OT. — ⁴⁷ propter OT. — ⁴⁸ om ut Tb. — ⁴⁹ sed loquor OT. — ⁵⁰ quantum OT. — ⁵¹ volebat ille Tb. — ⁵² om ut Tb. — ⁵³ venit OT. — ⁵⁴ discipulis suis Tb; discipulis eius Op. — ⁵⁵ et vidit OT. — ⁵⁶ conquirebant cum illis OT. — ⁵⁷ viderunt (+ illum Op) OT. — ⁵⁸ et demirabantur OT. — ⁵⁹ accurrebant (+ ad-eum Op) OT. — ⁶⁰ salutaverunt OT. —

illos⁶¹: quid⁶² contraitis⁶³ invicem? 17 Et respondit⁶⁴ e populo illo unus⁶⁴ et ei-dixit: magister⁶⁵, duxi⁶⁶ filium meum ad-te, quocum est spiritus elinguis⁶⁷; 18 et ubi quoque (= ubicumque) [ap]prehendit (*it.*) illum, concutit (*it.*) [eum] et⁶⁸ spumat (*it.*) stridet (*praes. cons.*) dentibus et exaescit (*praes. cons.*), et dixi⁶⁹ discipulis tuis ut-forte semoverent⁷⁰ illum, et non (ver) praevaluerunt (= potuerunt)⁷¹; 19 ille autem respondit⁷² et dixit illis⁷³: o⁷⁴ generatio incredula⁷⁴, quousque vobiscum ero⁷⁵? afferte⁷⁶ adhuc (= quidem) illum mihi⁷⁶; 20 et attulerunt⁷⁷ illum illi (*dat.*)⁷⁷ et ut vidit illum⁷⁸, statim⁷⁹ spiritus ille⁸⁰ concussit illum, et ut⁸¹ corruit⁸² super terram⁸³ volutabatur et spumabat; 21 et interrogavit⁸⁴ patrem illum⁸⁵ eius⁸⁵: quantum tempus est exunde factum est hoc⁸⁶ isti⁸⁷? ille autem ei-dixit⁸⁸: a-pueritia; 22 et multipliciter in-ignem in<tro>icit (*it.*)⁸⁹ et in-aquam ut-forte perdat illum⁹⁰. Sed si potes⁹¹ quiddam⁹¹, adiuva nos⁹² et misericordiam fac super nos⁹³. 23 Iesus⁹⁴ autem dixit illi⁹⁴: si⁹⁵ potes⁹⁶, omne⁹⁷ possibile est [ei]⁹⁸ qui credit⁹⁸; 24 et confestim⁹⁹ clamorem-fecit (= exclamavit)¹⁰⁰ pater illius pueri et dixit: credo¹⁰¹ mihi-iuva incredulitatem¹⁰²! 25 Cum¹⁰³ vidit Iesus quia congregabatur¹⁰⁴ illi (=ad eum)¹⁰⁵ populus ille¹⁰⁵, comminatus-est¹⁰⁶ spiritui illi et ei-dixit: tibi loquor¹⁰⁷ elingui (= muto)¹⁰⁸ et surdo spiritui, ego praecipio tibi, egredere¹⁰⁹ ex isto, et ne-iam intres ad-istum; 26 et clamorem-fecit, perquam (= valde)¹¹⁰ tractavit¹¹⁰ et exivit¹¹¹, et factus-est ille¹¹² sicut mortuus, quia¹¹³ multi loquebantur quoque¹¹⁴ quoniam mortuus-est; 27 Iesus autem prehendit manum¹¹⁵, suscitavit illum et surrexit. 28 Et quando¹¹⁶ intravit ille¹¹⁷ ad-domum¹¹⁸, discipuli eius unice¹¹⁹ interrogabant¹²⁰ illum: ad-quid (= quare)¹²¹ nos non (ver) potuimus¹²² illum¹²³ depellere (= eicere)¹²⁴? 29 et¹²⁵ dixit illis: haec generatio

⁶¹ + Iesus et eis-dixit OT. — ⁶² cur Tb. — ⁶³ conquiritis OT. — ⁶⁴ ei-reddidit (= respondit) aliquis (= quidam) e populo OT. — ⁶⁵ om magister Tb. — ⁶⁶ ducam Tb. — ⁶⁷ elinguitatis OT. — ⁶⁸ om et OT. — ⁶⁹ narravi OT. — ⁷⁰ sanarent Tb. — ⁷¹ + sanare eum Tb. — ⁷² respondit illi (om illi Op) Iesus OT. — ⁷³ eis-dixit OT. — ⁷⁴ generatio incredula (*nom.*) OT. — ⁷⁵ ero vobiscum (+ quousque sustinebo vestrum (= vos?) Tb) OT. — ⁷⁶ offerte (conducite Op) mihi illum hic (= huc) OT. — ⁷⁷ statim obtulerunt illum Tb; ut-primum conduxerunt illum ad-eum Op. — ⁷⁸ om ut Op; om ut vidit illum Tb. — ⁷⁹ om statim Tb; et statim Op. — ⁸⁰ + immundus OT. — ⁸¹ ut-primum OT. — ⁸² + ille Op. — ⁸³ in-terra OT. — ⁸⁴ + Iesus OT. — ⁸⁵ illius pueri Tb; eius (om illum) Op. — ⁸⁶ om hoc Tb; istud Op. — ⁸⁷ cum isto OT. — ⁸⁸ dixit Op. — ⁸⁹ in<tro>iecit istum (illum Tb) OT. — ⁹⁰ istum OT. — ⁹¹ quid (= quae) potentia-tibi-est (+ Domine Tb) OT. — ⁹² + Domine Op. — ⁹³ propter nos OT. — ⁹⁴ Dixit illi Iesus Tb. — ⁹⁵ quid OT. — ⁹⁶ potentia-tibi-est (+ -ne Op) OT. — ⁹⁷ (+ ve) Tb. — ⁹⁸ e (= a) credente Tb; credenti Op. — ⁹⁹ statim OT. — ¹⁰⁰ vocem-fecit (= exclamavit) OT. — ¹⁰¹ + Domine Tb. — ¹⁰² mihi-adiuva incredulitatem meam OT. — ¹⁰³ Ut-primum OT. — ¹⁰⁴ congregatur Op. — ¹⁰⁵ populus super illum OT. — ¹⁰⁶ + Iesus Tb. — ¹⁰⁷ om tibi loquor OT. — ¹⁰⁸ + isti Tb. — ¹⁰⁹ exi Tb; exire Op. — ¹¹⁰ perquam et volutabatur Tb; et perquam volutabatur Op. — ¹¹¹ + ex illo OT. — ¹¹² om ille Tb. — ¹¹³ quoniam Op. — ¹¹⁴ om quoque Tb. — ¹¹⁵ + eius et OT. — ¹¹⁶ ut-primum OT. — ¹¹⁷ Iesus OT. — ¹¹⁸ + et Op. — ¹¹⁹ seorsum OT. — ¹²⁰ interrogaverunt OT. — ¹²¹ propter quid OT. — ¹²² praevaluimus (= potuimus) OT. — ¹²³ istum Op. — ¹²⁴ sanare Tb; expellere Op. — ¹²⁵ ipse autem OT. —

nihilo (ara rajt')¹²⁶ exit¹²⁷ at (= nisi) oratione¹²⁸. 30 Et ut¹²⁹ illinc prodibant¹³⁰, pertransibant¹³⁰ in-Galilaea(m) et non volebat ut-forte novisset¹³¹ quis; 31 quia docebat discipulos¹³² et loquebatur illis¹³³: filius¹³⁴ hominis tradendus est¹³⁴ in-manus hominum, et occident illum, et ut-primum¹³⁵ occiderint illum¹³⁵, in-tertia die surget; 32 et illi¹³⁶ non cognitores (= gnari)¹³⁷ fuerunt verbi illius (*dat.*), et timebant interrogare eum (*term.*). 33 Et venit ad-Capharnaum (kap'arnaom)¹³⁸; ut-primum¹³⁹ intravit¹⁴⁰ ad-domum¹⁴¹, interrogabat¹⁴² illos: quid (+ *igi*) viatores (= in via)¹⁴³ loquebamini invicem¹⁴³? 34 illi autem tacuerunt, quia invicem viatores (= in via) loquebantur¹⁴⁴ quoniam quis¹⁴⁵ maior est¹⁴⁵. 35 Et¹⁴⁶ consedit et advocavit duodecim¹⁴⁷ et dixit illis: qui vult¹⁴⁸ quomodo (= ut)-forte primus erit (= sit)¹⁴⁸, sit¹⁴⁹ ille omnium poste[rrior] (= postremus)¹⁵⁰ et omnium minister. 36 Et conduxit puerum et statuit illum¹⁵¹ inter eos, et mulsit (= amplexus-est)¹⁵² illum et dixit illis: 37 qui [quem]¹⁵³ e huiusmodi pueris¹⁵³ excipiet¹⁵⁴, me excipiet, et qui me excipiet¹⁵⁵, excipiet¹⁵⁶ mittentem meum (= me). 38 Respondit illi¹⁵⁷ Iohannes (iovane) et ei-dixit¹⁵⁸: magister, vidimus aliquem (= quendam) qui nomine tuo daemones depellebat (= expellebat)¹⁵⁹, qui nobiscum¹⁶⁰ non ambulat¹⁶⁰, et¹⁶¹ detinebamus illum. 39 Iesus autem eis-dixit: ne detineatis illum, quia nemo est qui faciet¹⁶² potentiam nomine meo et potestas-ei-erit (= poterit) malignum loqui (= maledicere)¹⁶³; 40 quia qui (+ *igi*)¹⁶⁴ non est inimicus nobis¹⁶⁵ ad-nos versus (= pro nobis) est. 41 Qui autem¹⁶⁶ potat vos poculo (*acc.*) aquae¹⁶⁷ propter nomen¹⁶⁸ quia Christi (= οἱ τοῦ Χριστοῦ) estis, pro-fecto¹⁶⁹ loquor vobis: non perdet mercedem eius (= suam). 42 Et qui decipiet¹⁷⁰ unum e pusillis¹⁷¹, qui¹⁷² credent [in] me (*verb.* quibus credibilis-sum ego)¹⁷², melius est magis¹⁷³ ei et si-forte abligaretur (= alligaretur)¹⁷⁴ triticiarium¹⁷⁵ saxum (= mola) in-collo¹⁷⁵, et forte cadat-in (= incidat) ille¹⁷⁶

¹²⁶ nihil (*vera*) OT. — ¹²⁷ possibilis est (= potest) exire OT. — ¹²⁸ + et observatione (= ieiunio) OT. — ¹²⁹ om ut OT. — ¹³⁰ prodierunt et disvaserunt Tb; discesserunt Op. — ¹³¹ comperiret OT. — ¹³² + suos OT. — ¹³³ + quia Tb; + quoniam Op. — ¹³⁴ filius hominis tradetur Tb; tradetur filius hominis Op. — ¹³⁵ cum mortuus-erit OT. — ¹³⁶ illi autem OT. — ¹³⁷ ignari OT. — ¹³⁸ kap'arnaum Op; kapernaum Tb. — ¹³⁹ et ut-primum OT. — ¹⁴⁰ + ille Tb. — ¹⁴¹ in-domum OT. — ¹⁴² interrogavit Tb. — ¹⁴³ disputabatis super viam invicem (om invicem Op) OT. — ¹⁴⁴ loquebantur super viam OT. — ¹⁴⁵ ex nobis maior (*verb.* magnior: udidēs) erit OT. — ¹⁴⁶ om et Tb. — ¹⁴⁷ + illos OT. — ¹⁴⁸ volet ex vobis (ex vobis volet Op) primum esse OT. — ¹⁴⁹ erit (= sit) OT. — ¹⁵⁰ ultimus OT. — ¹⁵¹ om illum Tb. — ¹⁵² in-brachia [ex]tulit (extulit Op) OT. — ¹⁵³ ex his puerum OT. — ¹⁵⁴ + propter nomen meum ille OT. — ¹⁵⁵ + non me OT. — ¹⁵⁶ + sed OT. — ¹⁵⁷ om illi OT. — ¹⁵⁸ dixit illi OT. — ¹⁵⁹ eiciebat OT. — ¹⁶⁰ non nos-(intro)-sequitur OT. — ¹⁶¹ + nos Tb. — ¹⁶² operabitur OT. — ¹⁶³ malum facere (loqui Op) nobis OT. — ¹⁶⁴ om *igi* OT. — ¹⁶⁵ non nobis inimicus est ille OT. — ¹⁶⁶ quia qui OT. — ¹⁶⁷ uno (om Tb) aquam (sic!) OT. — ¹⁶⁸ om propter nomen Tb; propter nomen meum Op. — ¹⁶⁹ amen OT. — ¹⁷⁰ scandalizat OT. — ¹⁷¹ + his Tb. — ¹⁷² credentibus [ad]versus (= in) me OT. — ¹⁷³ om magis OT. — ¹⁷⁴ constringeretur (*fut. pass.*) OT. — ¹⁷⁵ in cervice eius cum-asino (= asinarius) triticiarius [-lapis] (= mola) OT. — ¹⁷⁶ om ille OT. —

in-mare. 43 Et si¹⁷⁷ decipiet te¹⁷⁸ manus tua, abscide illam¹⁷⁹; melius est tibi unius-manus¹⁸⁰ (= cum una manu) in-vitam intrare¹⁸¹ quam <adhuc non>¹⁸² in-duarum¹⁸³ manuum [ex]sistentia (= duas manus habere)¹⁸⁴ et ire¹⁸⁵ in-ignem illum inextinguentem (*adj. verb.*)¹⁸⁵; 45 et si¹⁸⁶ pes tuus decipiet¹⁸⁷ te, abscide illum¹⁸⁸, melius (*verb. bonius: uket'es*)¹⁸⁹ est tibi in-vitam intrare claudum¹⁹⁰ quam <adhuc non>¹⁹¹ in-duorum¹⁹² pedum [ex]sistentia et ire¹⁹² in-gehennam; 47 et si¹⁹³ oculus tuus decipiet te¹⁹⁴, evelle¹⁹⁵ illum; melius est¹⁹⁶ unius-oculi (= cum uno oculo) intrare (*nom.*)¹⁹⁷ in-regnationem (= regnum) Dei quam <adhuc non>¹⁹⁸ in-duorum oculorum [ex]sistentia (= duos oculos habere)¹⁹⁹ et ire²⁰⁰ in-gehennam; 48 ubi²⁰¹ vermis ille²⁰² eorum²⁰³ non consummatur (= moritur)²⁰⁴ et ignis eorum²⁰³ non exstinguitur; 49 quia omnis²⁰⁵ igne salietur. 50 Bonum est sal²⁰⁶; si<-igitur> sal indecens-fiet (= insulsum fuerit)²⁰⁷, quid²⁰⁸ num in salietur²⁰⁸? habetis vos²⁰⁹ sal; et²¹⁰ in-pace facite²¹¹ invicem²¹².

10,1 Et surrexit illinc¹ et venit in-fines Iudaeae (huriastani) trans Iordanem, et ibat-cum² illo² populus multus³, et ut⁴ consuetus fuit (= consueverat)⁵ docebat illos; 2 et⁶ accesserunt illi (= ad illum) Pharisei⁶ et⁷ interrogabant illum, si⁸ fas est marito⁹ uxorem¹⁰ relinquere¹¹, quia¹² tentabant illum. 3 Ille¹³ respondit et¹⁴ dixit illis: quid¹⁵ mandavit vobis Moyses (mosē)? 4 illi autem ei-dixerunt¹⁶: Moyses (mose) praecepit librum repudiarium¹⁷ describi (describere)¹⁸ et dimitti (dimittere). 5 Respondit Iesus et dixit illis: propter cordis-duritiam vestram descripsit mandatum¹⁹ hoc¹⁹; 6 ab initio autem creationis ut-masculum et ut-femellam²⁰ confecit illos Deus²¹;

¹⁷⁷ si<-igitur> OT. — ¹⁷⁸ scandalizabit te Tb; te-scandalizabit Op. — ¹⁷⁹ + ex (= abs) te Op. — ¹⁸⁰ sine-manu OT. — ¹⁸¹ intrare in-vitam OT. — ¹⁸² om adhuc non OT 844. — ¹⁸³ in-ambarum 844. — ¹⁸⁴ positione OT 844. — ¹⁸⁵ intrare in-gehennam (gehenia) in-ignem illum inextinguibilem Op 844; intrare in-gehennam ignis in-illam inextinguibilem (sic!) Tb. — ¹⁸⁶ si<-igitur> OT 844. — ¹⁸⁷ scandal[iz]abit (brokolebaj) 844; scandalizabit (dabrokolebaj) OT. — ¹⁸⁸ + abice ex (= abs) te Op 844. — ¹⁸⁹ melius OT 844. — ¹⁹⁰ claudum intrare in-vitam OT 844. — ¹⁹¹ om adhuc non OT. — ¹⁹² duobus pedibus intrare OT. — ¹⁹³ si<-igitur> OT. — ¹⁹⁴ te-decipiet 844. — ¹⁹⁵ amove OT 844. — ¹⁹⁶ + tibi OT 844. — ¹⁹⁷ uno oculo intrare (*term.*) OT 844. — ¹⁹⁸ om adhuc non OT 844. — ¹⁹⁹ duobus oculis 844; duorum oculorum (= cum duobus oculis) Op. — ²⁰⁰ in<tro>ici OT 844. — ²⁰¹ + *igi* OT 844. — ²⁰² om ille OT 844. — ²⁰³ om eorum OT. — ²⁰⁴ terminatur OT 844. — ²⁰⁵ + *ve* Tb. — ²⁰⁶ + illud Op. — ²⁰⁷ indecens erit OT 844. — ²⁰⁸ quid saliet 844; per-quid (= quo) salietur OT. — ²⁰⁹ vosmetipsi Tb; cum vobismetipsis Op. — ²¹⁰ om et Op. — ²¹¹ cum-pace estote OT. — ²¹² om invicem Tb.

¹ + Iesus OT. — ² congregabatur ad-eum rursum (rursum ad-eum Op) OT. — ³ om multus Op. — ⁴ sicut OT. — ⁵ consueti fuerunt Tb; consuetudo fuit rursum Op. — ⁶ Pharisei autem illi accesserunt (om accesserunt Op) OT. — ⁷ om et Op. — ⁸ si<-igitur> OT. — ⁹ homini OT. — ¹⁰ + suam OT. — ¹¹ dimittere OT. — ¹² et OT. — ¹³ Ipse autem OT. — ¹⁴ om respondit et Tb. — ¹⁵ quomodo OT. — ¹⁶ dixerunt Op. — ¹⁷ dimissionis Tb; seiunctionis Op. — ¹⁸ tradi OT. — ¹⁹ Moyses (mose) mandatum hoc (+ *ve*) (mandatum illud Tb) OT. — ²⁰ ut-virum et ut-mulierem OT. — ²¹ om Deus OT. —

7 et dixit propter hoc relinquet unusquisque (kacadkacadman)²² patrem suum et matrem suam²³, et adhaerebit²⁴ uxori suae; et sint (sg.)²⁵ duo²⁶ una caro; abhinc²⁷ iam-non sunt²⁸ duo sed una caro; 9 nunc²⁹ quod²⁹ Deus copulavit, homo ne semoveat³⁰. 10 Et in domo deinde (= iterum)³¹ propter hoc³² discipuli³³ eius interrogabant illum³³; 11 et³⁴ dixit illis: si³⁵ reliquerit (= dimiserit)³⁶ mulier³⁷ maritum suum, et uxor fiet alii (dat.), moechabitur³⁷; 12 et³⁸ si vir reliquerit (= dimiserit) uxorem suam et uxorem faciet aliam, moechabitur³⁸. 13 Et³⁹ offerebant⁴⁰ illi (dat.)⁴⁰ pueros (coll.) ut-forse⁴¹ manum collocaret (= imposeret)⁴²; (discipuli autem [com]minabantur afferentibus illis)⁴³; 14 cum⁴⁴ vidit Iesus, comminatus-est⁴⁵ et eis-dixit: sinite pueros (coll.) istos venire (term.) ad-me, et ne detineatis istos, quia [quorum] istius-modi (= talium) est regnatio (= regnum) Dei⁴⁶. 15 Profecto⁴⁷ loquor vobis⁴⁷ qui non excipiet regnationem (= regnum) Dei sicut puer, non (ver) intrabit in-illam; 16 et mulsit (= amplexus est)⁴⁸ et collocavit (= imposuit)⁴⁹ manum super illos⁵⁰, et benedixit⁵¹ illos. 17 Et ut⁵² prodibat (= exibat)⁵³ ille⁵⁴ ad-viam⁵⁵ [ac]currebat⁵⁶ aliquis (= quidam) unus⁵⁶ genuflexit⁵⁷, precabatur illum et interrogabat⁵⁸: magister (praed.)⁵⁹, boni-operator (= benefaciens) quid operabor (= faciam)⁵⁹, ut vitam aeternam hereditabo? 18 Iesus autem dixit illi: cur loqueris (= dicis) me boni-operatorem (= beneficientem)⁶⁰? nemo est boni-operator (= benefaciens)⁶¹ at (= nisi) unicus⁶² Deus; 19 mandata nosti: ne moecheris⁶³, ne hominem-neces, ne furtum-facias⁶⁴, ne mendacium testeris (= falsum testimonium dicas), venerare (verb. caput fac)⁶⁵ patrem tuum et matrem tuam. 20 Ille autem respondit et⁶⁶ dixit illi⁶⁷: magister (praed.)⁶⁸, hoc⁶⁹ omne a-me-factum-est (= feci)⁷⁰ e (= a) iuventute mea⁷¹; 21 et Iesus⁷² respexit (= intuitus est) illum et diligere-coepit. Et dixit illi⁷³: unum

²² homo (= vir) Tb. — ²³ om et matrem suam Tb. — ²⁴ + ille Tb. — ²⁵ erunt (= sint) Tb; erit Op. — ²⁶ ambo (+ illi Tb) OT. — ²⁷ quia Tb; quoniam Op. — ²⁸ + illi Op. — ²⁹ quos (om nunc) OT. — ³⁰ seiungat OT. — ³¹ deinde in-domo OT. — ³² propter idem (istud + ve Tb) verbum OT. — ³³ interrogabant illi discipuli eius (sui Op) OT. — ³⁴ Iesus autem OT. — ³⁵ si(-igitur) OT. — ³⁶ dimiserit OT. — ³⁷ maritus uxorem suam et aliam sibi-coniunget (sibi-coniunget aliam Op) ille (hic Op) moechatus-est OT. — ³⁸ et si mulier exhibit (= abeat) e marito et se-coniunget alii illa quoque moechabitur (moechatus-est Op) OT. — ³⁹ om et Op. — ⁴⁰ ei-offerebant Tb; offerebant illi Op. — ⁴¹ ut OT. — ⁴² + super illos Tb; + illis Op. — ⁴³ discipuli ... illis nur Ad^c, nicht Ad*; detinebant illos qui (+ igitur) offerebant illos (om illos Op) OT. — ⁴⁴ ut-primum (+ igitur Op) OT. — ⁴⁵ + illis OT. — ⁴⁶ caelorum OT. — ⁴⁷ amen loquor vobis (+ quia Tb) OT. — ⁴⁸ mulcebat OT. — ⁴⁹ deponebat OT. — ⁵⁰ super illos manus Tb; manus super illos Op. — ⁵¹ benedicebat OT. — ⁵² ut-primum OT. — ⁵³ prodivit (= exiit) OT. — ⁵⁴ Iesus Tb. — ⁵⁵ super viam (+ et Op) OT. — ⁵⁶ ecce en dives aliquis (= quidam) accurrebat ad-eum OT. — ⁵⁷ et (om Tb) genua flexit coram illo OT. — ⁵⁸ ei-loquebatur OT. — ⁵⁹ magister (voc.) benigne quod opus operabor (= faciam) OT. — ⁶⁰ benignum OT. — ⁶¹ benignus OT. — ⁶² solus OT. — ⁶³ om ne moecheris OT. — ⁶⁴ + ne moecheris et Tb. — ⁶⁵ honora OT. — ⁶⁶ om respondit et Tb. — ⁶⁷ ei-dixit Tb. — ⁶⁸ om magister OT. — ⁶⁹ istud Tb. — ⁷⁰ feci (aor.) OT. — ⁷¹ + quid adhuc deest mihi (+ facere Op) OT. — ⁷² Iesus autem OT. — ⁷³ + si(-igitur) vis perfectus esse (term. Tb, nom. Op) OT. —

adhuc deest tibi⁷⁴. [ap]lage (= vade)⁷⁵, quod[cum]que tibi-⟨situm-⟩est (= habes)⁷⁵ divende et trade pauperibus, et recipies⁷⁶ tu⁷⁷ valorem (= thesaurum) in caelis et tolle crucem⁷⁸, veni et ⟨introrsum⟩sequere me. 22 Ille autem attristatus-est⁷⁹ super verbum hoc⁷⁹, et abiit tristiter⁸⁰, quia fuit⁸¹ ille fructuosus (= possidens) perquam (= valde)⁸¹; 23 et respexit⁸² Iesus et dixit discipulis suis⁸³: quomodo (= quam)⁸⁴ arduum (= difficile)⁸⁵ est pretiosis (= locupletibus) intrare (*term.*) in-regnationem (= regnum) Dei⁸⁵! 24 et⁸⁶ discipuli illi eius exanimati fuerunt (= exhorruerant) super verbum illud eius⁸⁶. Iesus autem deinde (= iterum)⁸⁷ respondit et dixit illis: liberi⁸⁸, quanto (= quam) arduum (= difficile) est valorem (*gen.*) sperantibus (*adj.*) (= valori confidentibus) in-regnationem (= regnum) Dei intrare (*nom.*)⁸⁹. 25 facilius est modi (= mensurae)⁹⁰ funem (*gen.*)⁹¹ exire (*nom.*)⁹² (*verb.* funis exitus) in-foramine acus (= transire per foramen acus)⁹² quam adhuc non⁹³ divitem in-regnationem (= regnum) Dei intrare (*term.*)⁹⁴. 26 Et⁹⁵ illi magis⁹⁵ demirabantur⁹⁶ et loquebantur invicem: et quis num (= quisnam) poterit⁹⁷ vivere (= salvari)? 27 Cum⁹⁸ respexit⁹⁹ Iesus et dixit¹⁰⁰ illis¹⁰⁰ ex (= ab)¹⁰¹ hominibus non (ver) possibile¹⁰¹ est¹⁰², ex (= a)¹⁰³ Deo autem non¹⁰³ isto [-modo] (= sic)¹⁰⁴, sed omne¹⁰⁵ possibile est ex (= a) Deo¹⁰⁶. 28 Coepit ad-eum¹⁰⁷ loqui Petrus (petrē)¹⁰⁷: ecce en nos reliquimus omne¹⁰⁸ et ⟨intro⟩secuti-sumus te. 29 Respondit illi¹⁰⁹ Iesus et ei-dixit¹¹⁰: profecto¹¹¹ loquor vobis nemo est qui reliquit¹¹² domum¹¹³ vel fratres aut¹¹⁴ sorores aut¹¹⁴ patrem¹¹⁵ aut matrem¹¹⁵ aut¹¹⁴ liberos (= filios) aut¹¹⁴ agrum¹¹⁶ propter me vel¹¹⁷ ⟨si⟩¹¹⁷ propter evangelium hoc; 30 quomodo-forte non (= quin)¹¹⁸ recipiet (= accipiat)¹¹⁹ centuplum (*verb.* centum sortes): Nunc¹²⁰ in-tempore hoc¹²¹ domos (*coll.*)¹²² et fratres et sorores et¹²³ matrem¹²⁴ et liberos et agros (*coll.*)¹²⁵

⁷⁴ om unum adhuc deest tibi Op. — ⁷⁵ abi et quantum habes OT. — ⁷⁶ habebis OT. — ⁷⁷ om tu OT. — ⁷⁸ om tolle crucem OT. — ⁷⁹ contristatus-est propter hoc verbum OT. — ⁸⁰ tristis Tb. — ⁸¹ habebat ille (om ille Op) possessionem ingentem (oder: perquam) OT. — ⁸² circumspexit OT. — ⁸³ + amēn (amen 1329) loquor vobis OT 1329. — ⁸⁴ om quomodo Tb; quoniam 1329. — ⁸⁵ aegre intraverunt (intrabunt Op) in-regnationem Dei qui habebunt (habent Tb 1329) valorem (= thesaurum) OT 1329. — ⁸⁶ discipuli autem demirabantur super verbum hoc (illud Tb) OT 1329. — ⁸⁷ rursum OT 1329. — ⁸⁸ spectatisne 1329. — ⁸⁹ [iis] qui sperant valores (valores sperant Op 1329) intrare (*term.*) in-regnationem Dei OT 1329. — ⁹⁰ machinae OT 1329. — ⁹¹ funem (*nom.*) OT 1329. — ⁹² in-foramine acus exire (*term.*) OT 1329. — ⁹³ om adhuc non OT 1329. — ⁹⁴ intrare (*term.*) in-regnationem Dei 1329. — ⁹⁵ illi autem ampliore-modo (amplius Tb) OT 1329. — ⁹⁶ admirabantur OT. — ⁹⁷ cui num potestas est (= quis potest) OT 1329. — ⁹⁸ om cum OT 1329. — ⁹⁹ + illos Op 1329. — ¹⁰⁰ eis-dixit Op 1329. — ¹⁰¹ per homines impossibile OT 1329. — ¹⁰² + hoc OT. — ¹⁰³ sed (quia Op) non e (= a) Deo (+ quoque Tb) OT 1329. — ¹⁰⁴ om isto [-modo] OT 1329. — ¹⁰⁵ + ve OT 1329. — ¹⁰⁶ per Deum OT 1329. — ¹⁰⁷ Petrus (petre) loqui ad-eum et ei-dixit OT. — ¹⁰⁸ omne (+ ve) reliquimus Tb. — ¹⁰⁹ om illi OT. — ¹¹⁰ dixit illis OT. — ¹¹¹ amen OT. — ¹¹² relinquet Tb. — ¹¹³ om domum Tb. — ¹¹⁴ vel OT. — ¹¹⁵ matrem vel patrem vel uxorem OT. — ¹¹⁶ agros Op. — ¹¹⁷ et OT. — ¹¹⁸ si-⟨igitur⟩ non OT. — ¹¹⁹ accipiet Tb. — ¹²⁰ om nunc Tb. — ¹²¹ illo Tb. — ¹²² domum OT. — ¹²³ om et Tb. — ¹²⁴ + et patrem Op. — ¹²⁵ agros (*pl.*) Op; agrum Tb. —

una-cum persectatione (= persecutione)¹²⁶ et in-saeculo illo veniente (= venturo) vitam aeternam; 31 quia multi¹²⁷ erunt ante[r]ior[es]¹²⁸ poste[r]ior[es] (= novissimi) et poste[r]ior[es] ante[r]ior[es]¹²⁸. 32 Et fuerunt illi in-via¹²⁹; ascendebant¹³⁰ ad-Ierusalēm et praeivit¹³¹ illis Iesus¹³¹, et demirati fuerunt¹³², et illi¹³³ <intro>secuti-sunt¹³⁴ illum et timebant¹³⁵; et abduxit¹³⁶ deinde¹³⁷ duodecim illos et coepit ad-eos loqui (*term.*)¹³⁸ quid (+ *igi*) (= quod) occurrendum esset (*verb.* fuit) deinde ad-eum (= ei)¹³⁹; 33 quoniam¹⁴⁰ en¹⁴¹ ascenditis¹⁴² ad-Ierusalēm et Filius hominis tradendus est¹⁴³ sacerdotum-principibus et Scribis, et <per>iudicabunt (= damnabunt) illum morte et tradent illum gentibus, 34 et [il]ludent¹⁴⁴ illi (*dat.*) et torquebunt illum et conspuent illum et occident illum, et in-tertia die surget. 35 Et accesserunt illi (= ad illum) Iacobus (iakob) et Iohannes (iovane) filii Zebedaei (zebedesi) et ei-dixerunt¹⁴⁵: magister, volumus ut¹⁴⁶ quod-[cum]que¹⁴⁷ petierimus te, facias nobis; 36 ille¹⁴⁸ autem dixit illis: quid vultis ex (= a) me¹⁴⁹ fieri¹⁵⁰ vobis? 37 Illi¹⁵¹ dixerunt illi (*dat.*)¹⁵²: commoda nobis ut (et?)¹⁵³ consedeamus (= sedeamus) [a-] dextris tuis (*sg.*) et [a-] sinistris¹⁵³ in-gloria¹⁵⁴ tua¹⁵⁵. 38 Respondit¹⁵⁶ Iesus et¹⁵⁷ dixit illis: non scitis¹⁵⁸ quid petitis (= petatis); potestis¹⁵⁹ poculum¹⁶⁰ imbibere (*term.*) quod mihi imbibendum est¹⁶⁰, aut¹⁶¹ lumen [ac]cipere, in-quod ego ad-luminis [ac]ceptionem ambulo (= an baptismo ad quem ad baptizandum eo [baptizari])¹⁶¹? 39 illi¹⁶² ei-dixerunt¹⁶³: possumus¹⁶⁴. Dixit¹⁶⁵ illis Iesus¹⁶⁵: poculum illud¹⁶⁶, quod¹⁶⁷ mihi imbibendum est¹⁶⁷, imbibetis, et lumen¹⁶⁸ [ac]cipere, in-quod ego ad-luminis [ac]ceptionem ambulo, lumen [ac]ceperitis (= et baptismo ad quem baptizari eo, baptizabimini)¹⁶⁸; 40 consedere autem a-dextera mea et a-sinistra¹⁶⁹ non meum est¹⁷⁰ tradere, sed propter quos¹⁷¹ praeparatum est. 41 Et ut¹⁷² audierunt decem illi¹⁷³, coeperunt corde-furare (= indignari)¹⁷⁴ propter¹⁷⁵ Iacobum et propter

¹²⁶ post persectationem OT. — ¹²⁷ multi autem OT. — ¹²⁸ primi postremi et postremi primi OT. — ¹²⁹ super viam et OT. — ¹³⁰ exoriebantur (= ascendebant) Op. — ¹³¹ Iesus praecessit illos OT. — ¹³² demirabantur discipuli OT. — ¹³³ illi autem OT. — ¹³⁴ sequebantur Tb; in sequebantur Op. — ¹³⁵ + interrogare eum (*term.*, om eum Op) OT. — ¹³⁶ abduxit Iesus Tb; [secum-]abduxit Op. — ¹³⁷ rursum OT. — ¹³⁸ nuntiare eis Tb; eis nuntiare Op. — ¹³⁹ alterum quod occurrendum esset ad-eum OT. — ¹⁴⁰ quia OT. — ¹⁴¹ ecce en OT. — ¹⁴² ascendimus OT. — ¹⁴³ tradetur OT. — ¹⁴⁴ illudet (illuserunt?) Op. — ¹⁴⁵ dixerunt illi Tb. — ¹⁴⁶ quoniam Tb. — ¹⁴⁷ quod OT. — ¹⁴⁸ ipse OT. — ¹⁴⁹ om ex me Tb. — ¹⁵⁰ et faciam OT. — ¹⁵¹ + autem OT. — ¹⁵² ei-dixerunt Tb. — ¹⁵³ consedeamus unus a-dextera tua et unus a-sinistra tua OT. — ¹⁵⁴ in-die illo gloriae OT. — ¹⁵⁵ om tua OT. — ¹⁵⁶ om respondit OT. — ¹⁵⁷ autem OT. — ¹⁵⁸ nosis OT. — ¹⁵⁹ potentia-vobis-est-ne (= potestisne) OT. — ¹⁶⁰ poculum quod mihi imbibendum est imbibere Op; poculum imbibere quod ego bibam Tb. — ¹⁶¹ et lumen [ac]cipere quod ego lumen-[ac]cepero lumen-[ac]ceperitis (= et baptism(o) quo ego baptizabor baptizabimini) OT. — ¹⁶² + autem OT. — ¹⁶³ dixerunt illi (*dat.*) Op. — ¹⁶⁴ potentia-nobis-est (= possumus) OT. — ¹⁶⁵ respondit illis Iesus et dixit illis OT. — ¹⁶⁶ sane meum OT. — ¹⁶⁷ om quod mihi imbibendum est OT. — ¹⁶⁸ baptismum (*verb.* luminis-[ac]ceptionem *dat.*) quo ego baptizabor baptizabimini OT. — ¹⁶⁹ + mea OT. — ¹⁷⁰ est meum Op. — ¹⁷¹ quibus OT. — ¹⁷² ut-primum Tb; om ut Op. — ¹⁷³ + et Op. — ¹⁷⁴ [com]minari (= irasci) OT. — ¹⁷⁵ Iacobo et Iohanni (iovane) OT. —

Iohannem (iovane)¹⁷⁵; 42 ille¹⁷⁶ autem advocavit et dixit illis: scitis¹⁷⁷ quia qui cogitant (= putant)¹⁷⁸ principes-esse¹⁷⁹ super¹⁸⁰ gentes¹⁸⁰ dominabuntur (*fut. II*)¹⁸¹ illis¹⁸², et divites¹⁸³ potestatem-exercebunt (*fut. I.*)¹⁸⁴ super illos; 43 inter¹⁸⁵ vos autem non isto [-modo] (= ita) erit¹⁸⁵, sed qui volet ut-forte¹⁸⁶ sit magnus inter vos¹⁸⁶, sit¹⁸⁷ vobis minister; 44 et qui volet ex¹⁸⁸ vobis ut-forte sit ante[rrior] (= primus), sit¹⁸⁷ omnium (omnibus)¹⁸⁹ servus; 45 quia¹⁹⁰ Filius¹⁹¹ hominis quoque¹⁹¹ non venit ut-forte¹⁹² ministraretur ex (= ab) aliquo¹⁹³, sed ad-ministrandum et tradendum semetipsum (*verb. caput suum*)¹⁹⁴ ad-redemptionem pro multis¹⁹⁵. 46 Et venit ad-Iericho (ierik'o), et ut¹⁹⁶ prodibat (= exibat)¹⁹⁷ a-Iericho¹⁹⁸ una-cum discipulis suis et populus multus¹⁹⁸, filius Timaei (timēsi) Bartimaeus (bartime)¹⁹⁹ caecus sedit ille²⁰⁰ apud²⁰¹ viam ut-petens (= mendicans)²⁰¹; 47 et ut²⁰² audivit quia Iesus²⁰³ Nazoraeus (nazoreveli)²⁰⁴ est, coepit clamare et loqui: fili David (davī'isi), miserere²⁰⁵ mei! 48 [com]minabantur²⁰⁶ illi (*dat.*) multi, ut-forte²⁰⁷ conticesceret; ille²⁰⁸ autem magnopere (= valde)²⁰⁹ magis clamabat et loquebatur²¹⁰: Fili David (davī'isi) miserere²⁰⁵; 49 et²¹¹ pedem [ap]prehendit²¹² et ei-dixit²¹³ advocare (*nom.*) eum, et ad-vocaverunt caecum illum et ei-dixerunt²¹⁴: surge, ne timeas²¹⁵, tecit²¹⁶. 50 Ille²¹⁷ pro(rsus)iecit²¹⁸ fimbriam suam²¹⁸, surrexit et ivit²¹⁹ ad-Iesum (*gen.*)²²⁰; 51 et²²¹ respondit²²² illi Iesus et ei-dixit²²²: quid vis et²²³ faciam tibi? caecus autem ille dixit illi²²⁴: Rabboni (hrabboni)²²⁵ ut aspiciam²²⁶; 52 et²²⁷ ei-dixit²²⁸: [ap]age²²⁹, fides tua vivificavit (= salvum fecit) te; et confestim²³⁰ aspexit²³¹ et sequebatur illum²³².

11,1 Et quando propinquaverunt ad-Ierusalēm¹, ad-Bethphagen (bet' p' age)² et ad-Bethaniam in-montem³ tantum Olivarum (*verb. olei-bacarum*), emisit⁴

¹⁷⁶ Iesus OT. — ¹⁷⁷ scitisne OT. — ¹⁷⁸ cogitant (*praes. consuet.*) Op. — ¹⁷⁹ ut-principes (*term.*) OT. — ¹⁸⁰ gentium OT. — ¹⁸¹ dominantur (*praes. cons.*) OT. — ¹⁸² super illos OT. — ¹⁸³ permagni eorum OT. — ¹⁸⁴ potestatem-exercent (*praes. cons.*) OT. — ¹⁸⁵ non autem isto [-modo] erit inter vos OT. — ¹⁸⁶ inter vos magnum esse OT. — ¹⁸⁷ erit ille (om ille Tb) OT. — ¹⁸⁸ inter vos primum esse OT. — ¹⁸⁹ vobis Op. — ¹⁹⁰ et quia OT. — ¹⁹¹ filius quoque hominis OT. — ¹⁹² quomodo-forte (= ut) OT. — ¹⁹³ e (= a) quodam Tb. — ¹⁹⁴ spiritum suum (= animam suam) OT. — ¹⁹⁵ propter multos Tb; multorum Op. — ¹⁹⁶ ut-primum OT. — ¹⁹⁷ prodivit Tb. — ¹⁹⁸ Iesus et discipuli eius a-Iericho et populus multus cum illis. — ¹⁹⁹ bartimeos OT. — ²⁰⁰ om ille OT. — ²⁰¹ ut-petens apud viam Op; super viam ut-petens Tb. — ²⁰² om ut OT. — ²⁰³ om Iesus Tb. — ²⁰⁴ Nazarenus (nazareveli) OT. — ²⁰⁵ commiserere OT. — ²⁰⁶ et [com]minabantur OT. — ²⁰⁷ ut OT. — ²⁰⁸ om ille Tb. — ²⁰⁹ om magnopere OT. — ²¹⁰ om et loquebatur OT. — ²¹¹ om et Tb. — ²¹² <con>stetit OT. — ²¹³ praecepit Op; eis-praecepit Tb. — ²¹⁴ ei-loquebantur OT. — ²¹⁵ ne timeas, surge OT. — ²¹⁶ cit te OT. — ²¹⁷ + autem OT. — ²¹⁸ prospersit vestem OT. — ²¹⁹ venit Op. — ²²⁰ ad-cum OT. — ²²¹ om et OT. — ²²² respondit Iesus et dixit illi OT. — ²²³ quid OT. — ²²⁴ ei-dixit Tb. — ²²⁵ Domine Tb; magister Op. — ²²⁶ + ocul[is] me[is] (*acc.*) Tb. — ²²⁷ Iesus autem OT. — ²²⁸ dixit illi OT. — ²²⁹ + ambula. — ²³⁰ statim OT. — ²³¹ aspexerunt oculi eius Tb. — ²³² + super viam Tb.

¹ in-Ierusalēm OT. — ² bet'bage OT. — ³ apud montem OT. — ⁴ + Iesus Tb. —

duos ex discipulis et dixit illis⁵: 2 ite⁶ in-castellum illud⁷ quod est ore-ad-os vestrum⁸ et [con]festim⁹ ut-primum intrabitis ibi⁹ solum¹⁰ invenietis¹⁰ pullum astrictum, in-quo [qui]¹¹ ex hominibus¹¹ non¹² sedit (*verb.* consessus est); [re]solvite illum et offerte mihi; 3 et si¹³ <vobis->dixerit quid aliquid vobis, dicite vos¹³ quoniam Domino iste¹⁴ necesse-est (= istius opus est)¹⁵, et cito¹⁶ mihi-missitabit illum¹⁶ hic (= huc). 4 Cum¹⁷ ierunt¹⁷ et invenerunt pullum¹⁸ astrictum apud ianuas super vicum¹⁹, et [re]solvebant²⁰ illum; 5 et²¹ quidam ibi stantes²¹ loquebantur illis: quid operamini²²? ad-quid (=quare)²³ [re]solvitis pullum istum? 6 illi autem eis-dixerunt sicut²⁴ praecepit illis Iesus. Et [re]miserunt²⁵ illis; 7 et obtulerunt (= adduxerunt) pullum illum Iesu (*dat.*), et deposuerunt super illum²⁶ vestem eorum²⁷, et consedit (= sedit) super illum²⁸; 8 et multi vestem eorum (= suum) super viam et alii ramos (*coll.*) caedebant²⁹ ex arboribus et repandebant super viam; 9 et qui (+ *igi*)³⁰ praecedebant et qui [a] poste[riore] <intro>-secuti-sunt, clamabant et loquebantur: gloria³¹ in-excelso³²; benedictus est veniens nomine Domini; 10 benedicta est quae³³ venienda (= ventura) est³³ regnatio (= regnum)³⁴ eius patris nostri David (davit'isi)³⁴; pax in caelis³⁵ et gloria in excelsis. 11 Et intravit³⁶ ad-Ierusalēm; et³⁷ intravit³⁸ in-templum illud, et circumspectabat templum³⁹ illud³⁹, quia vesper fuit tempus [illud] (= hora illa)⁴⁰, et exiit⁴¹ ad-Bethaniam cum duodecim. 12 Et e crastino ut prodierunt illi a-Bethania, peresuriit, 13 et vidit ficum a-longe, cui <positum-> erat folium solum⁴², et venit ad-eam⁴³ ut-forte⁴⁴ inveniret quid in illa et [ut-primum venit ad-eam]⁴⁵ non quid invenit in illa⁴⁶, at (= nisi) folium solum, quia non fuit tempus fici. 14 Et dixit illi: ne-iam-forte quis [usque] ad-aeternitatem manducet⁴⁷ ex te fructum; et audiebant hoc discipuli eius. 15 Et venit Iesus ad-Ierusalēm et intravit in-templum illud, et coepit exigere (= eicere) ementes⁴⁸ illos et dividentes⁴⁸ illinc-de templo, et mensas (*coll.*) illas nummulariorum illorum⁴⁹ dispersit. Et sedilia (*coll.*)⁵⁰ illa⁵⁰ ementium (= vendentium) columbae (= columbarum) evertit (*aor.*). 16 Et non [re]linquebat (= sinebat) ut exhabe-

⁵ eis-dixit Op. — ⁶ abite OT. — ⁷ istud Tb. — ⁸ coram vobis OT. — ⁹ cum intrabitis in-illud OT. — ¹⁰ om solum OT; Chanmeti-Vorschlag von invenietis? — ¹¹ homo OT. — ¹² nondum Op. — ¹³ si<-igitur> aliquis vobis-dixerit quid vos dicite OT. — ¹⁴ om iste Tb. — ¹⁵ + iste OT. — ¹⁶ statim mittet illum (om illum Op) OT. — ¹⁷ illi autem abierunt OT. — ¹⁸ + illum Op. — ¹⁹ extra in[tro]itum OT. — ²⁰ resolverunt OT. — ²¹ ibi autem stantes aliqui OT. — ²² agitis OT. — ²³ et OT. — ²⁴ + *igi* Op. — ²⁵ [re]liquerunt OT. — ²⁶ in-illum Tb. — ²⁷ om eorum OT. — ²⁸ + Iesus Tb. — ²⁹ caedebant ramum Tb; ramos (*pl.*) caedebant Op. — ³⁰ om *igi* OT. — ³¹ Hosanna (hosana) OT. — ³² in excelsis Tb. — ³³ ventio (= adventus) OT. — ³⁴ regis (om regis Op) David (davit' *gen.*) patris nostri OT. — ³⁵ in <super>caelis Tb; in <super>caelo Op. — ³⁶ venit Tb. — ³⁷ ab hier in Kursiv aus Tb und mit [] aus Op ergänzt; Ad verwischt: V. 11,15 sacerdotale statt templum (wie V. 16) erkennbar. — ³⁸ om et intravit Op. — ³⁹ omne Op. — ⁴⁰ om illud Tb. — ⁴¹ providit Op. — ⁴² om solum Op. — ⁴³ om ad-eam Op. — ⁴⁴ si<-igitur>-forte Op. — ⁴⁵ om ut-primum venit ad-eam Tb. — ⁴⁶ om in illa Op. — ⁴⁷ manducet [usque] ad-aeternitatem Op. — ⁴⁸ dividentes et coementes Op. — ⁴⁹ om illorum Op. — ⁵⁰ cathedras illas Op. —

rent (= efferrent)⁵¹ vas a-sacerdotali (= templo)⁵²; 17 et docebat illos⁵³ et eis-loquebatur⁵⁴ scriptum est quoniam⁵⁵ domus mea⁵⁶ domus adoratoria⁵⁷ vocabitur⁵⁸ omnibus generationibus⁵⁹; vos autem fecistis (*verb.* a-vobis-factum-est) speluncam⁶⁰ latronum. 18 Et audiverunt⁶⁰ sacerdotum-magistri illi et Scribae, et quaerebant ut-forte⁶¹ perderent illum et timebant eum⁶² quia omnis⁶³ ille populus⁶³ demirabatur⁶⁴ magisterium illud⁶⁵ eius. 19 Et ut⁶⁶ invesperascit (*it.*)⁶⁷ prodeunt (*it.*)⁶⁸ foras⁶⁹ in-civitatem⁶⁹; 20 et ut⁷⁰ pertransibant de-matutino (= mane)⁷¹, viderunt ficum illam exarefactam una-cum radice (radicibus); 21 et recordatus-est Petrus (*verb.* recordatum-est Petro) et dixit illi⁷²: magister, ecce ficus illa, cui maledixisti⁷³ exaruit⁷⁴. 22 Respondit Iesus et dixit illi⁷⁵: si⁷⁶ habebis (= habeas)⁷⁶ fidem Dei, 23 profecto⁷⁷ loquor vobis⁷⁸, quia⁷⁹ qui quoque (= quicumque)⁸⁰ dicit (= dicat) monti huic [e]rui (*term.*)⁸¹ et in <tro>ici (*term.*)⁸² in-mare⁸³ et non perdubitabit (= dubitaverit) in-corde suo sed credet (crediderit) quia quod loquitur⁸⁴ quoniam erit illud⁸⁴. 24 Propter hoc⁸⁵ loquor vobis omne quod in oratione petetis credite quoniam⁸⁶ recipietis et erit vobis. 25 Et quando <con>stabitis ad-adorandum⁸⁷, [re]mittite quod[cum]que⁸⁸ apud quem[dam] (= adversus aliquem) locatum-erit⁸⁸ ut pater quoque vester [qui]⁸⁹ in-<super>caelis⁸⁹ remittet⁹⁰ vobis offensiones vestras. 27 Et venerunt deinde⁹¹ ad-Ierusalēm, et in⁹² sacerdotali (= templo) ut ambulabat⁹², accesserunt illi (= ad illum)⁹³ sacerdotum-magistri⁹⁴ et Scribae et Seniores⁹⁵, 28 et ei-loquebantur⁹⁶: qua potestate hoc operaris (= facis)⁹⁷, et quis tradidit⁹⁸ tibi potestatem hanc⁹⁹? 29 Iesus autem respondit et dixit illis: si¹⁰⁰ vultis ego quoque¹⁰⁰ interrogabo vos unum verbum¹⁰¹; respondete mihi et nuntiabo¹⁰² vobis qua¹⁰³ potestate hoc operor. 30 Baptismus (*verb.* luminis datio) Johannis (iovane) desuper¹⁰⁴ a-caelo¹⁰⁴ fuit aut (= an) ex hominibus?

⁵¹ efferret quoddam quis Tb; efferret quis Op. — ⁵² illinc-de templo Op; a-templo Tb. — ⁵³ om illos Op. — ⁵⁴ + quia OT. — ⁵⁵ om quoniam OT. — ⁵⁶ domus patris mei Tb. — ⁵⁷ oratoria OT. — ⁵⁸ dicitur Op. — ⁵⁹ per omnes gentes Tb; ex (= ab) omnibus gentibus Op. — ⁶⁰ illan spel. latr. et cum (om cum Op) audiverunt hoc OT. — ⁶¹ quomodoforte Op. — ⁶² populum illum OT. — ⁶³ omnis ille (om populus) Tb; omnis (om ille) populus Op. — ⁶⁴ demiratus (admiratus Op) fuit OT. — ⁶⁵ om illud Op. — ⁶⁶ utprimum OT. — ⁶⁷ vesper fuit OT. — ⁶⁸ exibat OT. — ⁶⁹ extra civitatem OT. — ⁷⁰ utprimum Op. — ⁷¹ mane OT. — ⁷² Iesu Tb. — ⁷³ + et Tb. — ⁷⁴ + illa Tb. — ⁷⁵ illis Op. — ⁷⁶ habes (habetis) OT. — ⁷⁷ amen OT. — ⁷⁸ tibi Tb. — ⁷⁹ quoniam OT. — ⁸⁰ qui OT. — ⁸¹ eruere (*imp.*) OT. — ⁸² cade-in (= incide) OT. — ⁸³ admare Op. — ⁸⁴ dicat (dixerit) (dicent (dixerint) Op) operabitur (*pass.* = fiet) et erit isto [-modo] (= sic) OT. — ⁸⁵ amē Tb. — ⁸⁶ quia Op. — ⁸⁷ in oratione OT. — ⁸⁸ si<-igitur> propter quendam memineritis (memineris) malignum (= malum) Tb; si<-igitur> vobis-(tibi-) in-memoria-est (-erit?) quoddam malum propter aliquem Op. — ⁸⁹ qui est in caelis OT. — ⁹⁰ [re]mittet Op. — ⁹¹ rursum OT. — ⁹² et utprimum se-vertebat ille in templo illo OT. — ⁹³ venerunt ad-eum (*gen.*) OT. — ⁹⁴ + illi OT. — ⁹⁵ presbyteri Op. — ⁹⁶ loquebantur illi (*dat.*) OT. — ⁹⁷ operaris tu (om tu Tb) hoc OT. — ⁹⁸ commodedit OT. — ⁹⁹ istam Tb. — ¹⁰⁰ om si vultis ego quoque OT. — ¹⁰¹ interrogabo vos (vos-interrogabo Tb) ego quoque verbum unum et vos OT. — ¹⁰² ego quoque (om quoque Op) nuntiabo OT. — ¹⁰³ si qua Tb. — ¹⁰⁴ a-<super>caelo OT. —

nuntiate mihi! 31 Et¹⁰⁵ considerabant (= cogitabant) invicem¹⁰⁶ et loquebantur: si¹⁰⁷ dicemus desuper¹⁰⁴ a-caelo¹⁰⁴ fuit, dicet nobis¹⁰⁸: propter quid (= quare) non credidistis ei? 32 si<-igitur>¹⁰⁹ dicemus si¹¹⁰ ex hominibus, timebant¹¹¹ e populo (= populum); quia omnis¹¹² ut-propheta habebat Iohannem (iovanē), quia vere propheta fuit¹¹². 33 Et responderunt¹¹³ Iesu¹¹⁴ et ei-dixerunt¹¹⁴: non scimus (= nescimus)¹¹⁵; et¹¹⁶ respondit Iesus¹¹⁶ et dixit illis: nec ego nuntiabo vobis¹¹⁷ qua potestate operor hoc¹¹⁸.

¹⁰⁵ illi autem OT. — ¹⁰⁶ seorsum OT. — ¹⁰⁷ si<-igitur> OT. — ¹⁰⁸ + et OT. — ¹⁰⁹ et si<-igitur> OT. — ¹¹⁰ om si OT. — ¹¹¹ timemus OT. — ¹¹² omnes noverant Iohannem (iovanē) quia propheta fuit OT. — ¹¹³ + illi Op. — ¹¹⁴ et dixerunt Iesu Tb. — ¹¹⁵ non novimus Op. — ¹¹⁶ Iesus autem (et Iesus Op) respondit (+ illis Op) OT. — ¹¹⁷ + si Tb. — ¹¹⁸ hoc operor OT.

(Fortsetzung folgt)